

İNSANDAN DEĞERE DEĞERDEN İNSANA

Muhammed Enes KALA

Eskiyeni Yayınları: 46

**İNSANDAN DEĞERE
DEĞERDEN İNSANA**

Muhammed Enes KALA

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti. (Sertifika no:13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
AYDAN BASIM ve YAYIM LTD. ŞTİ.
Örnek Sanayi Sitesi Alinteri Bulvarı
364. Sokak No: 4 Ostim/ANKARA
Tel: 0312.354 46 27-28

1. Baskı: Ekim 2018

ISBN: 978-605-5978-55-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİCARET LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No:14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0 312) 310 08 60 - Fax: (0 312) 311 47 89
web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

İNSANDAN DEĞERE DEĞERDEN İNSANA

Muhammed Enes KALA

Ankara 2018

Muhammed Enes KALA

1984 yılında Adanalı bir ailenin çocuğu olarak Konya’da doğdu. Babasının memuriyeti sebebiyle ilk ve orta öğrenimini Anadolu’nun farklı okullarında tamamladıktan sonra Ankara Tevfik İleri Anadolu İmam-Hatip Lisesini bitirdi. 2002 yılında kazandığı Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini 2006 yılında “Aristoteles’in Kendinden Önceki Filozofları Değerlendirmesi “ başlıklı tezle tamamladı. Mezuniyetinden sonra Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmenlik yapmış ardından Talim ve Terbiye Kurulunda bir süre görev almıştır. Milli Eğitim Bakanlığı yurtdışı öğrenim bursunu kazanarak 2009 yılında Liverpool Üniversitesi Felsefe Bölümünde “A Study of Rousseau’s Concept of The General Will, with Reference to The Distinction Between Positive and Negative Liberty” başlıklı tezle yüksek lisansını bitirmiştir. Aynı yıl, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Bölümünde “Aritoteles, İbn Sina ve Ravaisson’da Ahlâk-Alışkanlık İlişkisi” adlı tezle ikinci yüksek lisans eğitimini de tamamlamıştır. 2009 yılında Pakistan Karaçi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden derece de alan Muhammed Enes Kala, 12 Mart 2015 tarihinde “Erdem ve Ödev Ahlâklarına Yeni Yaklaşımlar: David Ross ve Alasdair MacIntyre” başlıklı tezle felsefe doktoru olmaya hak kazanmıştır. 2014-2015 yılları arasında Almanya’nın Tübingen Üniversitesinde misafir araştırmacı olarak görev almıştır. Kala, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümünde ikinci doktora öğrenimine de devam etmektedir. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Felsefe Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Muhammed Enes Kala’nın editörlüğünde bulunduğu kitaplar dışında akademik dergilerde makaleleri, bildirileri ve çevirileri, birçok kültür-sanat dergisinde ise çeşitli yazı ve şiirleri yayımlanmıştır. Türkiye Yazarlar Birliği ile Ankara Düşünce ve Araştırma Merkezi (ADAM) Genel Sekreteri ve Türk Felsefe Derneği Yönetim Kurulu Üyesi olan Kala, birçok televizyon ve radyo programı hazırlamış ve sunmuştur.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ -----9

BİRİNCİ BÖLÜM: USÛLE DAİR

- I. PRATİK FELSEFEDE GEÇERLİ BİR METODOLOJİ BULMA DENE-
MESİ: TEVHİDİ İLKENİN İMKANI ----- 19
1. Giriş ----- 19
2. Varlık-Bilgi-Değer Alanlarında Tevhidi İlkenin Tezahür Halleri --- 22
3. İslam Ahlâk Felsefesi Tevhidi İlke Konusunda Ne Söyler? ----- 29
4. Sonuç Yerine Değerlendirme: Ameli Hikmetin Bütüncül ve Tamam-
layıcı Uzanımına Dair ----- 42
- II. IMMANUEL KANT'TA 'ETİK ALAN'IN BİLİM OLARAK KONUM-
LANDIRILMASI ÜZERİNE YA DA "BİLİMSEL ETİK" E İLİŞKİN BİR
PROLEGOMENA ----- 47
1. Giriş ----- 47
2. Kant ve Modern Bilimler Mantığına Giriş ----- 47
3. Kant'ta "Etik Alan"ın Bilim Olup Olmaması Üzerine Bir Derkenar --50
- III. PRATİK FELSEFEDE RASTLAŞMAK -Erol Güngör, Immanuel Kant-
Martin Heidegger----- 63

İKİNCİ BÖLÜM: İNSANA DAİR

- I. DESCARTES İLE ROGER VERNEAUX'DA RUH-BEDEN MÜNASEBETİ
-İnsan Felsefesinde Beden-Ruh Dikotomisine Nesf Anlayışı Üzerinden
Bir Yorum Denemesi----- 77
1. Giriş ----- 77
2. Descartes'in Ruh-Beden Münasebetine Bakışı ----- 78
3. Roger Verneaux'ta Ruh-Beden Münasebeti ve Descartes'in Etkisi - 92
4. Nefs Kavramı Ruh-Beden Diyalektikğine Ne Katar? ----- 102
- II. HEGEL'İN İNSANA BAKIŞI YA DA TENSEL VE TİNSEL ARASINDA
İNSAN ----- 109
1. Hegel'in İnsana Bakışı----- 110
- 1.1. Hegel'in Felsefi Anlayışına Kısa Bir Bakış ----- 110
- 1.2. Hegel'de İnsan ve Tabiatı----- 116
- a) İnsanın Tabiatı ----- 116
- b) İnsanın Tabiatında Bulunan İki Yön ----- 119
- c) İnsanın Doğal Varlıklar İçindeki Yeri ----- 124
- d) İnsanın Bireyselliği ve Bireyin Yadsınması ----- 126
- e) Benlik-Bilinç-Özbilinç----- 128
- f) Efendi-Köle Diyalektiği ve Özbilinç ----- 131

2. İnsan-İnsan İlişkisi ve Bu İlişkide Efendi Köle Diyalektiği -----	135
2.1. İnsan-İnsan İlişkisi -----	135
2.2. Efendi-Köle Diyalektiği -----	139
3. Tanrı-İnsan, İnsan-Tanrı İlişkisi -----	140
4. İnsan-Devlet İlişkisi -----	148
5. İnsan-Doğa İlişkisi -----	150
6. İnsan-Tarih İlişkisi -----	152
III. İNSANIN İNŞA İMKANI OLARAK VAROLUŞU İLETİŞİM	
-Karl Jaspers Üzerinden Bir Değerlendirme- -----	159

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: HÜRRİYETE DAİR

I. İZZETBEGOVİÇ VE SARTE'DA TEK KAVRAM İKİ PERGEL: İKİ FARKLI HÜRRİYET TASARIMI -----	181
1. Giriş -----	181
2. Sartre: Özgürlük, Sorumluluk ve Varoluş -----	184
3. Aliya İzzetbeğoviç: Sorumluluk, Özgürlük ve Varoluş -----	192
4. Kavramsal Bir Çerçeve: Değerlendirme ve Sonuç -----	201
II. İNSAN HÜRRİYETİ VE SINIRI	
-Necati Öner'e Özel Referansla Bir Değerlendirme- -----	209

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: DEĞERE DAİR

I. YUNUS EMRE VE PAUL TİLLİCH'TE BİR AHLÂK KAVRAMI OLARAK SEVGİ/AŞK/IŞK'IN ONTO-AKSİYOLOJİK DEĞERİ -----	223
II. PLATON'UN DİYALOGLARINDA MERKEZİ ETİK VURGULARIN DEĞERİ -----	245
1. Giriş -----	245
2. Platon'un Ahlâk Anlayışına Kısa Bir Sarfınazar -----	245
3. Platon'un Bazı Diyaloglarında Etik Vurguları -----	252
İNDEKS -----	261

*Dünya hayatında kendisini hiç göremediğim,
çok küçük yaşta sevgilisine kavuşan,
ancak hayalimde yaşattığım
Ağabeyim Muhammed Fatih'e...*

SUNUŞ

Karşımızda öyle bir varlık duruyor ki adeta çelişkiler yu-
mağı, çözebilene aşk olsun. İnsan diyorum... Ey İnsan, akıllı-
sın, hürsün, evrendeki varlıkların en güçsüzleri arasındasın,
muhtaçsın basbayağı... Bencilsin ama bir o kadar da özgeci,
sevdiğin kişi, inandığın değerler uğruna canını seve seve verebi-
lirsin mesela... Doymak bilmez bir tabiata sahipsindir ama bece-
rebilirden kanaatkar da olabilirsiniz... Küçük dağları ben yarattım
havasında yürüyüp konuşsan da tevazu erdeminin değerini de
bilirsin... Ne çok kitaplar yazıldı sana dair, kitaplar gönderildi
senin için... Seni çözen kimse varlığın anlamını da gergef gergef
örebilir aslında... Peki, sen ne menem bir varlıksın? Sendenim,
senden seni tanımayı istesem çok şey mi isterim?

Seni anlamaya yöneldi bütün zihinler, bir muammaydın...
İlahi hitap seni imledi, sana temas etti, seni tanıttı... Bir yandan
varlığınla sadırlara şifa kaynağsın dedi, diğer taraftan aşağıların
aşağısına adresini verdi... Seni seninle tanıması ve tanıtmasın-
dandı arkasındaki sır... Sen nasılsan "O", onu öylece söylüyor-
du, sorun sendin ama umut ve çözüm de sen...

Bir filozof çıktı seni tanımaya çalışan, düşünen canlı dedi,
eksik buldu, aynı zamanda sosyal canlı diye ekledi... Tutulusu
bir tanımdı her ne kadar senin sırrını kuşatamasa ve ifşa ede-
mese de... Senin adını yaradanın koymuştu ve öylece de sana
hitap etti, "Ey İnsan"... Bir tarafın nisyan, diğer tarafın ünsiyet...
Anlam da sorun da çözüm de sende saklı, kendini bilirsen...
"Kendini bilmek" Vücut'u bilmenin yoluydu, mevcuda Vücut
"kendi"nde gizlenmişti... Vücut ile mevcudun kesişimi kendisini
sana vicdanda sunuyor ve idrak etmeni talep ediyordu...

Hayatının amacını sorsalar, mutluluk der susarsın, mutlu-
luk nedir? dendiğinde seni senden alanları başlarsın saymaya ve
kendini unutursun... Doğrudur, hayatın amacı mutluluktur, o
mutluluk ki muaccel ve müecceldir, bütünlüklüdür yani senin
gibi... Bölünemezsin sen, bölemezler seni, ne bedene ne ruha,
ayıramazlar seni, birey ve toplum diye, dirençlisindir bir ze-
minde ve zamanda gösterilmeye... İbnu'l vakt de sensin Ebu'l
vakt de, muvakkatsin yani ne yaparsan yap. Bir âlemsin, âlem

sende gizlidir... Söyleyenler ne de güzel söylemiş, âlemin özünü sende görmüş, âlemin hûlasasıdır. Zordur öz olmak, öz de olabilirsin sözde de kalabilirsin...

Destanları sen, sana yazarsın, efsaneler seni sana anlatır, mucize sensin ve sana seslenir... Anlam sendedir, sana açılır, yöneldiğini dünyan kılarırsın, neyi murat edersen o şey olursun. Gülmek sana yaraşır, ağlamak da yerli yerinde olduğunda... Seni muhatap kabul etmiş ve çare kılmış seni, çareyi veren...

İnançsız değilsin, zira inançsız var olamazsın, neye inanırsan onun hâdimisin. Zalimdin ve cahil... Nasıl oldu da ilahi emaneti üstlendin... Yok yok hayır bu kadar acul olmamalydın... Akıl ve kalb sendeydi, nisyan ve ünsiyet sahibiydin... Habil de sendin, Kabil de... Zulme ve cehalete sırt dayayabilen de sensin, onlara sırt dönebilen de... Mâsivânın cahili de olabilirsin, Mâverânın cahili de... Zalimlere ve cahillere ülfet besleyip onlarla ünsiyet kurabilirsin, ancak emanet için el-emin olmak gerekmez mi? O halde sen adillere ve hâkimlere ülfet besleyip onlarla ünsiyet kurmalısın ve kurdun da... Cehaleti ve zulmü unutabileceğin gibi hikmeti ve adaleti de unutabilirsin... Nisyan sahibisin, unuttuğun seni karşıtına yaklaştırır... Cehalette cahil kalabildiğin gibi zulmeti zulmetle örtebilirsin... Durduğun yer seni belirleyen yerdir, melekler sana gıpta edebilirken şeytanlara şeytaniyeti de belletebilirsin, hayâ ederken utandırabilirsin... İmkanlar sana verilmişken, çözüm de sorun da sensin... Ünsiyet ve nisyan seni sen yapar unutma! Cahilsin ve zalim, hatta acul... Neyin cahilisin sorgula, cehaleti ve zulmeti unutabilir, unutturabilirsin unutma... Ünsiyet sana duyuldu, sana herkese rağmen ünsiyet kuranı unutma...¹

Sen, insan olmalısın. Sormalı, sorgulamalı ve seni insan kılan yolları keşfetmelisin. Ama hangi yol olursa olsun, o yolun tek olmadığını ve sadece senin için de olmadığını bellemelisin. Bu eserde, insandan değere, değerden de insana giden belki de gitmek zorunda olan bir mümkün yola işaret var sadece.

İnsandan değeri alırsan geriye et kalır. Değerden de insanı alırsan kocaman bir boşluk ve anlamsızlık. O halde insan değerle tamamlanmalı, değer insanla anlaşılmalı. Denklem çö-

¹ Muhammet Enes Kala, Ünsiyet ve Nisyan: İnsan, *CF Dergisi*, Mayıs 2016.

zümünü istiyorsan, eşitliği sabitle ‘insan’da. Tüm sosyal denklemler çözülebilir aslında, gaye, insanı insanca yaşatmaksa eğer. Bu çalışma insanı, değeri ve hürriyeti anlamaya hasredilmiştir. Belki de insanı anlamaya giden bir yolla kesişir. Eserimiz bir sesli düşünme ameliyesidir sonunda, dünyaları kurtarma gibi bir niyeti ve derdi yoktur, sadece müellifini daha çok insan kılma ihtimali söz konusu olabilir. Umarım o ihtimal gerçekleşir.

Çalışmada on makale yer almaktadır. Usûl, İnsan, Hürriyet ve Değer bölümlerine ayrılmış olan çalışmada her bir makale kendi içinde bir bütünlüğü haiz olmanın yanında, kitabın bütününe ilişkin önemli bir parça işlevini görmektedir. Çalışmamızın Usûle Dair bölümünün ilk makalesi olan, “*Pratik Felsefede Geçerli Bir Metodoloji Bulma Denemesi: Tevhidi İlkenin İmkanı*” başlıklı etüdümüzde özellikle pratik felsefeye ilişkin bütüncül bir yöntem belirleme denemesinde bulunmaktadır. Söz konusu yöntem tevhidi ilke olarak ifade edilmekte ve tüm çalışmada aslında gerekçelendirilmesi yapılmaya çalışılmaktadır. Felsefe, en genel anlamda varlık, bilgi ve değer üzerinde rasyonel, sistemli, tutarlı, eleştirel ve kapsamlı düşünme etkinliği olarak düşünülebilir. Varlığı, bilgi ve değerden; değeri, varlık ve bilgiden ayırt etme imkanının söz konusu olmadığı bu makalede ileri sürülmekte, bununla birlikte felsefe çatısı altında birlikte bir araya gelen tüm alanların bir bütün ve birlikte anlamlı oldukları vurgulanmaktadır. İlk makalede ayrıca sadece felsefesinin konularının değil, onun yapılma şekilleri olan teorik ve pratik felsefenin de birbirinden ayrı düşünülemeyeceği öne çıkarılmaktadır. Bunun yanında ifade olunan felsefenin yapılma biçimlerinden birisi olan pratik felsefe sahasında karşımıza çıkan ahlâk ve siyasetin konumları ile ahlâkın ve siyasetin gayesi olan dünyevi ve uhrevi mutluluğun durumunun da ayrılık değil, birlik ve bütünlük içinde anlama kavuşturulması gerektiği savunulmaktadır.

Çalışmanın Usûle Dair bölümünde yer alan, “*Immanuel Kant’ta ‘Etik Alan’ın Bilim Olarak Konumlandırılması Üzerine ya da ‘Bilimsel Etik’e İlişkin Bir Prolegomena*” başlıklı çalışmada, insana ilişkin yaklaşımın bir bakıma fenomenolojisinin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Kant’ın insana dair öne sürdüğü biribi-

riyle uzlaşmaz, telif edilemez iki boyutun nelliğini anlamaya çalışmanın yanında, bunların dönemin ivme kazanmış bilimsellik yaklaşımının bir uzantısının olup olamayacağı tartışılmaktadır. İnsanın, felsefi söylemle ifade edilirse fenomenal ve numenal boyutu, dini söylemle söyleyecek olursak dünyevi ve uhrevi boyutu, ahlâk diliyle söyleyecek olursak ise hipotetik ve kategorik boyutu Kant'ın çizdiği resimde gayet açık bir şekilde görülmekle birlikte bunların birbirleriyle olan ilişkileri oldukça tartışmalı zeminde yer alır. İnsanın bu iki yönünün birbirinin alternatifi olmadığı, birbirlerine tercihlerinin makul görünmediği ancak -Kant'ın eksik bıraktığını doldurabilmek kaydıyla- onları birbirinin mütemmim cüzleri olarak kabul etmek koşuluyla konumları etüdümüzde tartışmaya açılmaktadır. Makalede, Kant'a atıflarda bulunmak suretiyle, insanın yukarıda ifade ettiğimiz iki gerçekliğinin her birisinin kendi başına mamur bir şekilde bilimsel gerçekliğe tekabül edip edemeyeceği, insanın Kantçı dille ifadesiyle numenal boyutuna dair ahlâki gerçekliğinin gerekçelendirilmesinde etik alanın bir bilim olarak konumlandırılıp konumlandırılmayacağı, yine son olarak onun konumlandırılmasında kendisinin nazari ilimlerden nasıl ayrılabilceği gibi hususlar değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Eserimizin Usûle Dair bölümünde yer alan “*Pratik Felsefede Rastlaşmak -Erol Güngör, Immanuel Kant-Martin Heidegger-*” başlıklı son makalede ise Erol Güngör'ün hassaten ahlâka ilişkin eserleri anlaşılmaya çalışılırken satır aralarında rastladığımızı düşündüğümüz Immanuel Kant ve Martin Heidegger'in, Erol Güngör ile ortak temalarda tebarüz eden ortaklıklarını veya benzerlikleri değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Bunun yapılabilmesi için de öncelikle Heidegger'in, felsefi düşüncesinde bizim işaret ettiğimiz ortaklığa düşen taraflar ile Kant'ın özellikle ahlâk ve hukuk ayrımını bize hatırlatan ödevden ötürü ve ödev ve uygun ayrımına ilişkin anlayışını bize sunan çerçeve ortaya çıkarılmaktadır. Makalede, ahlâka ve hukuka ilişkin başka anlamda insana ve topluma ilişkin ister doğudan ister batıdan olsun düşünürlerin bakışlarındaki ve fikirlerindeki benzerliklerin olabileceği ifade edilmekte, bu benzerliklerden ortak akıl oluşturmak maharetiyle ‘insan’ın sorunlarına birlikte kapsayıcı ve

sağlam çözüm önerileri bulunulabileceğine ilişkin bir umuda işaret etmek istenmektedir.

Çalışmamızın, İnsana Dair bölümünün “*Descartes ile Roger Verneaux’da Ruh-Beden Münasebeti -İnsan Felsefesinde Beden-Ruh Dikotomisine Nesf Anlayışı Üzerinden Bir Yorum Denemesi-*” başlıklı makalede, Descartes’in ruh ve beden kavramlarına ilişkin anlayışı kısaca olsa da ortaya konulmakta, özellikle ruh ve beden birbiriyle ilişkisi noktasında Descartes’in görüşleri mercek altına alınmaktadır. Bununla birlikte Roger Verneaux’un, Descartes’in ruh ve beden ilişkisine dair fikirlerini nasıl değerlendirdiği üzerinde durulmakta ve söz konusu yaklaşımın eleştirel zeminde ortaya çıkardığı eksikliklere ilişkin teklifinin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Son olarak ruh-beden ilişkisine felsefe tarihinde de tartışılmış olan nef kavramı üzerinden tamamlayıcı bir pencere açmak suretiyle söz konusu ilişkinin ele farklı bir tarzda nasıl alınabileceğine ilişkin bir yorumlama denemesinde bulunulmaktadır.

İnsana Dair bölümünün “*Hegel’in İnsana Bakışı ya da Tensel ve Tinsel Arasında İnsan*” başlıklı ikinci makalesinde ise, Hegel’in felsefesi özelinde, onun anlayışı bir pencere yapılmak suretiyle insana bakılmakta ve bir tür insan felsefesi anlayışı geliştirilmeye çalışılmaktadır. İnsanın tinsel ve tensel yönü arasındaki münasebet, tinin insana doğru ve insandan da kendisine doğru kendisini gerçekleştirme yolundaki serencamı çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Bunun yanında Hegel’in insan telakkisinde bireysel ve toplumsal olarak insanın yeri, tinsel varlığı, insan-Tanrı, insan-insan, insan-tarih, insan-doğa ilişkileri, insanın özbilinci ve insan-insan ilişkisi bağlamında Efendi-Köle diyalektiği Hegel’in insan anlayışına yön veren kavram ve konu başlıkları makalede değerlendirilmektedir.

İnsana Dair bölümünün “*İnsanın İnşa İmkânı Olarak Varoluşçu İletişim -Karl Jaspers Üzerinden Bir Değerlendirme-*” başlıklı son makalesinde, merkeze Karl Jaspers’in varoluş felsefesi alınmak suretiyle insanın var olan ve varlık arasında cereyan eden varoluşu değerlendirilmektedir. İnsanı kendisine yabancı olan bir sahnede ona verilen rolü oynamasını bekleyen varlığa benzeten Jaspers, bu yazgının bizim benimizi kurmamızı sağlayacak önemli bir unsur olacağını ileri sürer. Ancak bu benin her

zaman başarısızlığa adanmış olduğunu da ekler. Onda şifreler gibi başarısızlık tecrübesi de önemlidir, zira söz konusu tecrübe insanı Aşkınlık'a yani Tanrıya yönelten bir durum olarak karşımıza çıkar ve bu bağlam insanın kendisini aşmasına yardımcı olur. Âlem, insan ve Tanrı olarak varlık modu, bilim, felsefe ve teoloji olarak da düşünme modu geliştiren Jaspers, her iki dizgede merkezde gördüğü insan ve felsefe yoluyla insanın kendisini aşkın zemine taşımak suretiyle aşabileceğini düşünür. Makalemizde söz konusu düşünce zemininin takdimi ve değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Hürriyete Dair bölümünün "İzzetbegoviç ve Sartre'da Tek Kavram İki Pergel: İki Farklı Hürriyet Tasarımı" başlıklı ilk makalesinde, Sartre'in varoluşçu felsefesinde hürriyet kavramının yeri değerlendirildikten sonra İzzetbegoviç'in hürriyet kavramsallaştırması ve bu uğraşının varoluşçuluk içerisinde olası değeri tartışılmaktadır. Her iki düşünürün hürriyet tasarımı ortaya konduktan sonra esas almayı tercih ettiğimiz felsefi çerçeve içerisinde söz konusu anlayışlar mukayese edilmektedir.

Kuşkusuz, hürriyet ilkin insan olmanın gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Hürriyete hasrettiğimiz bölümün "İnsan Hürriyeti ve Sınırı -Necati Öner'e Özel Referansla Bir Değerlendirme" başlıklı ikinci makalesinde hürriyete ilişkin bir takım soruların cevapları Necati Öner'in hürriyet tasarımı ekseninde tartışılmaktadır. Bu sorulardan bazıları, insan olmanın en belirgin vasıflarından biri olan hürriyet tanımlanabilir mi? İnsan dışında hür olan başka varlıklar var mıdır? İnsan hürriyetinin bir sınırı var mıdır? Bu sınırın alanı ne kadardır ve nasıl tespit edilebilmektedir? şeklinde makalede yer almaktadır. Ayrıca, Öner'in, hürriyeti sınırlandırma hakkına sahip gördüğü devlet, kolektif şuur ve Tanrı'nın yatay ve dikey anlamda hürriyet sınırlandırıcıları olduğu ifade edilmekte, bunların arasına yatay zeminde kişinin kendisinin de bir vicdan sahibi olarak girebileceği önerilmektedir. Ayrıca devletin kişiye müdahalesi noktasında minimalist devlet anlayışını savunanların müdafası sonucunda sermaye temerküzü ile tekelleşme imkanına sahip büyük şirketlerin de aslına bakılırsa insanların hürriyetlerini doğrudan değil ama dolaylı engellediğinin de dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Eserimizin Değere Dair bölümünün “Yunus Emre ve Paul Tillich’te Bir Ahlâk Kavramı Olarak Sevgi/Aşk/Işk’ın Onto-Aksiyolojik Değeri” başlıklı ilk makalede, biri doğudan diğeri batıdan olmak üzere iki mütefekkirin akıl, sevgi, aşk kavramlarına bakışları ifade edilmekte ve ön plana çıkan özgünlükler öne çıkarılmaktadır. İnsanın, âlemin ve Tanrı’nın birbirinden ayırlamadığı bir varlık telakkisiyle bunları birbiriyle irtibatlandıran ontik bağ olarak görülen akıl ve sevginin bir bakıma fenomenolojisi ve uzanımları Yunus Emre ve Paul Tillich üzerinden ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Kitabımızın “Platon’un Diyaloglarında Merkezi Etik Vurguların Değeri” başlıklı son makalenin başında Platon’un ahlâk anlayışı kısaca kalın çizgilerle ortaya konulmakta, ilk ve son dönemlerinin benzerlikleri ve farklılıklarına da değinmek suretiyle değişen içinde değişmeyen temellerinin açığa çıkarılması hedeflenmektedir. Platon’un seçtiğimiz diyaloglarından hareket ederek ve aynı zamanda onlarla da kendimizi sınırlandırarak Platon tarafından öne çıkarıldığı düşünülen etik vurgular değerlendirilmektedir. Bu bağlamda etik vurgular, eserlerden ilkeler halinde çıkarılmakta ve böylece Platon’un ahlâk anlayışında tebarüz eden esasların keşfedilmesine dönük bir giriş denemesinde bulunmaktadır.

Eserimiz, felsefenin pratik boyutuna ilişkin makaleleri muhtevidir. Çalışma başlı başına bir arayış çığlığına işaret eder. Eserimiz, mutlak bir söylemden ziyade sesli düşünmeden sadır olan kelamın kelimelere, kelimelerin ise kavramlara inkılap etmesiyle kağıda aktarılmıştır. Eserde yer alan makaleler, kendisini her daim samimi olmaya çalışan bir felsefe talebesi olarak tavsif eden birisinin hem yol azığı hem de yol hasadıdır. Eksiklikler ve hatalar her beşer çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da kuşkusuz mevcuttur, yalnız samimi bir arayışın sonucunda ortaya çıkan eserin yoğun bir çalışma sonucu oluştuğunun bilinmesi gerekir.

İnsanın hayatında onun idrakine, vicdanına, hissine ve hissiyatına temas eden kişiler olur. Yürünen hikmet yolu biraz da onlarla anlam kazanır ve aydınlanır. Benim de yolumun keşiştiği ve bununla şerefyağ olduğum hocalarım oldu. Öncelikle Prof. Dr. Necati ÖNER ve Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ hoca-

larıma bana kazandırdıkları pahabiçilemez herşey için medyunuşkranım. Onlar dışında yolumu bereketlendiren, zihnimi zenginleştiren, fikirlerimi derinleştiren çok değerli büyüklerim ve dostlarım oldu, burada hepsini ayrı ayrı zikretmek oldukça zor olacaktır. Hepsine ayrı ayrı şükranlarımı arz ediyorum. Çalışmanın kisve-i tab'a bürünmesinde emeği geçen herkese, özellikle çok kıymetli Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN ve Doç. Dr. Murat DEMİRKOL hocalarım ile Hüseyin NAZLIAYDIN Bey'e, çalışmanın basılmasını mümkün hale getiren Eskiyei Yayınevine teşekkürlerimi sunuyorum. Eserin merkezi konusu insandır. İnsan olma ve kalma çabasını her türlü zeminde gösterme gayretinde olan, bizlere bu konuda örneklik teşkil eden iki güzel insan, İsmail AKKUŞ ve Ayşe AKKUŞ'a da hayatımın farklı dönemlerinde desteklerinden ötürü şükran borçluyum. Son olarak bu dünyayı varlıklarıyla katlanılır kılan ve her daim hamd vesilesi olan aileme teşekkür ederim.

Muhammed Enes Kala
Ankara/Keçiören
30.08.2018